

МІЛЯЄВА М. В.,
аспірантка,
(Міжрегіональна Академія управління
персоналом)
ORCID ID: 0009-0003-2502-0550

УДК 35.351

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.57>

РОЗБУДОВА ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ

У статті виявлено основні компоненти розвитку сфери електронного врядування в сучасних умовах в Україні та на цій основі обґрунтовано стратегічні напрями розбудови цієї сфери. Зазначено про створення ефективних заходів з захисту інформації в аспекті національної безпеки, що відображає ключовий елемент управління державою в період інформаційних технологій. Встановлено низький рівень захисту інформації та недосконалість законодавчої бази й акцентовано на розробленні законопроекту про доступ до інформації забезпечуючи оперативну, ефективну процедуру перегляду рішень відносно обмеження доступу до інформації. Через надання публічних послуг і громадських обговорень через онлайн-режим визначено пріоритетні напрями забезпечення кібербезпеки України. Зазначено, нормативно-правову базу електронних публічних послуг мають становити та забезпечувати законодавчі акти, які потребують перегляду й коригувань шляхом подальшого розширення різновидів електронних адміністративних послуг «Дія» та застосування норм законодавчого акту про загальну адміністративну процедуру щодо сфери електронних публічних послуг. Акцентовано на напрямках спрощення та об'єднання даних в єдиній базі, що включає усі різновиди соціальної підтримки, а також подальшу розбудову системи згідно принципів прозорості та підзвітності, покращення якості соціальних послуг, стандартизації даних, адаптації до європейських стандартів, можливості моніторингу та оцінки, співпраці з міжнародними партнерами. Наголошено на потенціалі електронного врядування стосовно протидії корупції в публічному управлінні як результат загального підвищення прозорості й дистанційованості онлайн-взаємодій між громадянами та чиновниками. Визначено, розвиток сфери відкритих даних потребує комплексного підходу, що фокусує увагу як на якості наборів даних, їх відповідності принципам (стандартам), так й меті збирання даних. Акцентовано на підвищення відкритості й прозорості законодавчого процесу шляхом прийнятого законодавчого акту про публічні консультації, розширення форми участі громадян в управлінні справами; створення та функціонування єдиної онлайн-платформи щодо здійснення консультацій; обов'язковість електронної форми щодо здійснення публічних консультацій до всіх проєктів актів. Обґрунтовано важливого значення електронне врядування через прояв на регіональному рівні – шляхом підключення інформаційно-комунікаційних технологій та визначено кроки в цьому напрямі щодо модернізації інфраструктури електронних комунікацій, забезпечення оприлюднення органами інформації в форматі відкритих даних, функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада», надання послуг через онлайн-сервіси тощо.

Ключові слова: електронне врядування, нормативно-правові акти, органи публічної влади, розбудова, захист інформації, кібербезпека, відкриті дані, інформаційно-комунікаційні системи, відкритість, прозорість, електронні публічні послуги, інформаційні технології, адміністративна процедура, публічне управління.

Miliaieva M. V. Development of electronic government in Ukraine: strategic directions

The article identifies the main components of the development of the sphere of electronic governance in modern conditions in Ukraine and on this basis justifies the strategic directions of the development of this sphere. It is noted about the creation of effective measures to protect information in the aspect of national security, which reflects the key element of state management in the era of information technologies. The low level of information protection and the imperfection of the legislative framework are established and the emphasis is placed on the development of a draft law on access to information, ensuring an operational, effective procedure for reviewing decisions regarding restrictions on access to information. Through the provision of public services and public discussions through the online regime, priority areas for ensuring cybersecurity of Ukraine are identified. It is noted that the regulatory and legal framework for electronic public services should be formed and provided by legislative acts that require revision and adjustments through further expansion of the types of electronic administrative services «Diya» and application of the norms of the legislative act on the general administrative procedure in the field of electronic public services. The emphasis is on the areas of simplification and unification of data in a single database, which includes all types of social support, as well as further development of the system according to the principles of transparency and accountability, improvement of the quality of social services, data standardization, adaptation to European standards, monitoring and evaluation capabilities, cooperation with international partners. The potential of e-government in combating corruption in public administration is emphasized as a result of the general increase in transparency and distance of online interactions between citizens and officials. It is determined that the development of the field of open data requires a comprehensive approach that focuses on both the quality of data sets, their compliance with the principles (standards), and the purpose of data collection. The emphasis is on increasing the openness and transparency of the legislative process through the adoption of a legislative act on public consultations, expanding the form of citizen participation in the management of affairs; the creation and operation of a single online platform for consultations; the mandatory electronic form for public consultations for all draft acts. The importance of e-governance through its manifestation at the regional level is substantiated - by connecting information and communication technologies, and steps in this direction are identified to modernize the electronic communications infrastructure, ensure the publication of information by authorities in the format of open data, the functioning of the web portal «Action. Digital Community», the provision of services through online services, etc.

Key words: *e-governance, regulatory legal acts, public authorities, development, information protection, cybersecurity, open data, information and communication systems, openness, transparency, electronic public services, information technologies, administrative procedure, public administration.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. На сьогодні в Україні сфера електронного врядування потребує певної теоретичної акумуляції та апробації усіх наукових розробок, моніторингових даних, які були накопичені досвідом фахівців із початку розвитку електронного врядування, а також уведення єдиного термінологічного апарату в цій сфері.

Актуальність вдосконалення розбудови електронного врядування обумовлюється тим, що його ефективне використання в межах адміністративного права надасть змогу вирішити важливу стосовно сучасної системи публічного управління проблему – здійснити її розвантажити від надмірного обсягу навантаження, яке перебуває в їх діяльності, заощадити

ресурси, покращити відкритість. Тому дослідження питання присвяченого стратегічним напрямом розбудови електронного врядування в сучасній Україні набуває важливої ваги, з огляду на швидкість впроваджуваних інноваційних електронних інструментів та змін в чинному національному законодавстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи, окремі напрями та інструменти впровадження електронного врядування в наукових роботах досліджували такі науковці як К.Алексеева, І.Грищенко [1], Л.Антонова, Ю.Мохова [2], О.Білик [3], М. Болдуєв, О.Болдуєва, С.Ісіков [4], О.Бучковська, О.Веремчук [5], О.Гетьман, Ю.Кисла [6], О.Кабанов, Т.Олексіук [8], Л.Кормич, А.Кормич [9], О.Мінько [10], Г.Решетова [20], О.Романчук, Ю.Бисага, В.Берч, Г.Нечипорук, В.Чечерський [21], О.Старостін [22], Н.Хлібороб [23], Н.Цибульник [24], А.Чечель, М.Ангелін [25], Р.Юсіфбейлі [26] та інші. Поміж тим, не зважаючи на численність праць в цьому напрямі дана проблематика, що піднімається в цій статті не досліджена в повному обсязі, оскільки це передує постійними змінам як в нормативно-правовому полі, так й швидкістю змін впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у цій сфері. За таких обставин особливості розбудови електронного врядування в аспекті стратегічних напрямів потребують подальших наукових пошуків.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає у виявленні ключових компонентів розвитку сфери електронного врядування та на цій основі обґрунтування стратегічних напрямів розбудови цієї сфери в сучасній Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови сьогодення зумовлюють потребу подивитися по-новому на значний масив проблем публічно-правового розвитку, які активно проявилися або набули нових форм виявлення. Переконливою детермінантою впровадження сучасної концепції розбудови України з режимом конституційної законності є те, що її успіх прямо залежить від того, наскільки захищеним і забезпеченим буде головний конституційний принцип верховенства права.

Поміж головних викликів на сьогодні відзначають: якість і безпеку, участь та довіра, відкриті дані, інституційний розвиток, публічність, запровадження публічних консультацій, освіта, а також регіональна/галузева цифрова трансформація. Чинниками, які формують окреслені загрози є: по-перше, недосконалість законодавчої бази у сфері кібербезпеки й її застарілість у сфері захисту інформації, уповільнений процес імплементації положень європейського права в вітчизняне законодавство та низький рівень правової відповідальності відносно порушення вимог законодавства у цій сфері; по-друге, відсутність у значної частини міністерств, відомств, установ відповідних структурних підрозділів, необхідного кадрового забезпечення, а також належного контролю за кіберзахистом [2, с. 13].

З одного боку, розвиток інформаційних технологій спричиняє до появи більш доступних, прогресивних й ефективних рішень у національній соціально-економічній сфері, з іншого – появу нових ризиків стосовно національної безпеки держави, які обумовлені формуванням інформаційного глобального середовища, спробами держав світу встановити напрям розвитку даного середовища [22, с. 471].

Доцільно в цьому контексті зазначити про затверджену Указом Президента України Стратегію національної безпеки України [17], в якій до основних напрямів діяльності держави з приводу забезпечення її національних інтересів/безпеки визначено такі:

розвивати інклюзивний політичний діалог через створення: системи стратегічних комунікацій; публічного обговорення важливих проблем суспільного розвитку; розвиток в сфері надання населенню інформаційних послуг конкуренції;

здійснити цифрову трансформацію, забезпечити надання адміністративних послуг через безпечне «єдиного вікна» з використанням сучасних інформаційних технологій, ширити цифрову грамотність;

достатній рівень адміністративно-правового забезпечення публічних інформаційних сервісів повинен функціонально забезпечити ефективність практичної реалізації прав кожного громадянина (одержання послуг, доступ до відомостей публічного характеру, інших адміністративних актів);

визначення особливостей адміністративно-правового забезпечення запитів національної безпеки інформаційних публічних сервісів, обґрунтоване підвищення ефективності цього механізму;

створення системи, що санкціонує забезпечення безпеки інформаційних публічних сервісів і рівночасно забезпечує відкритість/прозорість/підзвітність перед народом України та слугуватиме забезпеченню прав і свобод кожного громадянина;

забезпечення кіберстійкості та кібербезпеки української інформаційної інфраструктури.

Створення ефективних заходів щодо захисту інформації у контексті національної безпеки відображає ключовий елемент управління державою в період інформаційних технологій. Забезпечення конфіденційності, цілісності та досяжності державної інформації виступає стратегічно значущим завданням щодо збереження національної безпеки [10, с. 32]. Особливої актуальності дане питання набуває в сучасних умовах збройної агресії російської федерації проти України.

У Стратегії інформаційної безпеки [19] визначено актуальні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі й завдання, які спрямовані на протидію цим загрозам, захист персональних даних та захист прав на інформацію осіб.

Ціллю даної Стратегії є інтенсифікація спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної і політичної стабільності, а також захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення прав і свобод кожного громадянина.

Поруч із цим, введення режиму воєнного стану в Україні обумовило внесення низки змін у нормативно-правові акти, які стосуються регулювання суспільних відносин в цій сфері. Не дивлячись на намагання врегулювати один з ефективних видів зброї таких як інформація, однак дана сфера суспільних відносин потребує цілісного законодавчого регулювання.

У наукових дослідженнях [24, с. 428] цілком слушно зазначається, що в умовах ведення гібридної війни визначальним вважається не лише стежити за джерелами та змістом інформації, що громадянам доводиться, проте й стежити за її вивільненням, з метою недопущення трактування тих чи інших подій двояко.

В межах впровадження запропонованих напрямів доцільно: 1) забезпечити гідні умови щодо розвитку технічної освіти; 2) впровадити ефективні грантові програми; 3) розробити індивідуальний підзаконний нормативно-правовий акт, який на основі діючого законодавства визначить чіткі гарантії щодо захисту інвестиційної діяльності у сфері високих технологій і гарантії повернення інвестицій у випадку потреби; 4) до стратегії забезпечення інформаційної безпеки як складової національної безпеки додати окремі індивідуальні заходи забезпечення безпеки функціонування об'єктів критичної інфраструктури, щоденна діяльність яких є основою інформаційної безпеки; 5) запровадити диференційований підхід щодо визначення інструментів формування інформаційної компетентності населення [22, с. 472].

В сучасних умовах війни, поміж Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII, особливості щодо поширення інформації в умовах воєнного стану врегульовуються рядом актів підзаконного спрямування, наприклад, постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану». За умов воєнного стану разом з іншими обмеженнями визначено впровадження контролю за змістом і поширенням інформації з метою обмеження або недопущення неправдивої інформації чи інформації, оприлюднення якої може зумовити шкоду життю, здоров'ю людини, національній безпеці.

Також варто зазначити, що не завжди узгоджені між собою окремі норми законів, містять оціночні та в не повній мірі чітко встановлені визначення, що можуть зумовити відмінності в тлумаченні та свавільне застосування [13, с. 6].

У період коли все більший масив публічних послуг та громадських обговорень здійснюється у онлайн-режимі, захист інформації та систем від кібератак виступає критично актуальним і важливим. Іншими словами, це можна вважати відповідним фундаментом довіри користувачів.

Варто констатувати, що інформаційна безпека й, зокрема, захист інформації в нашій державі на сьогодні є на низькому рівні. Всебічною проблемою є недосконалість законодавчої бази, що зумовлює актуальність вдосконалення нормативно-правових актів так, щоб це було не тільки прописано, однак і втілено в життя.

Доступ до точної, повної та своєчасної офіційної інформації є життєво потрібним демократичним засобом, відповідно обмеження якого зокрема в період збройного конфлікту повинно здійснюватися в чітко визначеній відповідності стосовно вимог закону й лише в мінімально необхідному обсязі. Верховній Раді України та парламентарям необхідно докласти зусиль відносно розроблення законопроекту, що буде покликаний усунути відповідні недоліки чинного національного законодавства про доступ до інформації, і тим самим забезпечити оперативну й недорогу, ефективну процедуру щодо перегляду рішень про обмеження доступу до інформації [13, с. 19].

Актуальним викликом впровадження електронного врядування в Україні є ризики кібербезпеки та витоку даних, що зумовлені збільшення використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності уряду. Зазначене зумовлює необхідність в ефективній політиці кібербезпеки та впровадженні відповідних заходів безпеки щодо забезпечення захисту урядової інформації та її систем [20, с. 1151].

З огляду на зазначене варто згадати Про Стратегію кібербезпеки України [18], у якій визначено прагненням України – створення максимально відкритого, стабільного, вільного й безпечного кіберпростору в інтересах забезпечення прав і свобод людини.

До пріоритетів забезпечення кібербезпеки України віднесено: убезпечення кіберпростору стосовно захисту суверенітету України та розвитку суспільства; захист прав, свобод і законних інтересів громадян України у кіберпросторі; європейська/євроатлантична інтеграція у даній сфері.

ЄС в умовах війни допомагає забезпечити стабільність і розвиток національного Інтернет-сектору як у рамках партнерства у сфері цифровізації, так і через розвиток військово-технічного співробітництва, реалізації цільових заходів стосовно посилення кіберзахисту України. Передусім ЄС запровадив проєкт «Підтримка ЄС для зміцнення кібербезпеки в Україні» (10 млн. євро). Також у грудні 2022 року було відкрито (м. Київ) лабораторію кіберзахисту, метою якої є допомога Збройним Силам України в захисті себе та український кіберпростір від атак із боку рф. Одночасно в рамках програми EU4DigitalUA відбувається обмін досвідом фахівців ЄС і українських експертів стосовно втілення кращих практик захисту даних і побудови адаптивної системи кіберстійкості [25, с. 179].

Безпека електронних послуг посідає кардинальне значення щодо успіху електронного врядування. Важливим вважається забезпечити, щоб електронні послуги були безпечними та доступними, а також надійними для громадян та бізнесу. Це можливо досягнути шляхом впровадження надійних заходів безпеки, передусім таких як автентифікація, шифрування та контроль доступу; важливо забезпечити стійкість електронних послуг щодо кіберзагроз (шкідливе програмне забезпечення, хакерство, фішинг) [20, с. 1155].

Для створення повнофункціональної системи надання електронних послуг в Україні слід здійснити низку якісних змін щодо інформаційної інфраструктури та забезпечити: широкосмуговий доступ до мережі Інтернет; автоматичне надання публічних послуг громадянам без втручання у цей процес чиновника; підвищення рівня відносно цифрової обізнаності громадян [5].

Основними цінностями електронного врядування для користувачів повинні стати комфортне інформаційне середовище життєдіяльності громадян і організацій, повноцінне задоволення щодо індивідуальних потреб/запитів кожного користувача, а також взаємодія без кордонів [4, с. 122-123].

Нормативно-правова база електронних публічних послуг мають становити та забезпечувати законодавчі акти, які потребують відповідного перегляду та коригувань у відповідності до сучасних суспільних потреб. Зокрема, вимагає подальшого унормування та деталізації процес спрямований на розбудову електронного врядування через подальше розширення різновидів електронних адміністративних послуг «Дія».

У Україні є всі умови відносно втілення електронного врядування та переходу на більш високий рівень інформаційно-технологічного спрямування, надання публічних послуг. За обставин системного державницького підходу, що акомпанує формуванням належної нормативно-правової основи, інформаційно-комунікативні технології будуть посилювати розбудову відкритого інформаційного суспільства як одного із надважливих чинників розвитку демократії у нашій державі та сприятимуть підвищення рівня якості суспільного життя громадян.

Позитивним аспектом для надання якісних публічних послуг для громадян варто відзначити прийнятий Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року № 2073-IX [14], що набув чинності 15 грудня 2023 року та регулює відносини органів публічної влади, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, із приватними особами щодо розгляду й вирішення адміністративних справ через прийняття та виконання адміністративних актів.

До набуття чинності вищевказаного Закону правове регулювання сфери публічних електронних послуг здійснювалося рамковим Законом України «Про адміністративні послуги» та значною кількістю спеціальних й підзаконних нормативно-правових актів стосовно питань, які зачіпають окремі види публічних (адміністративних) послуг.

Важливим щодо сфери правового забезпечення публічних послуг є нормативно-правові акти, які спрямовані на правове регулювання цифрової трансформації і сфери публічних сервісів. Зокрема, сюди відноситься Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15 липня 2021 року № 1689-IX, постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг в автоматичному режимі» від 5 серпня 2022 р. № 868, а також деякі види електронних публічних послуг в додатковому порядку врегульовуються на засадах спеціальних актів підзаконного рівня.

Новелами законодавчого акту про адміністративну процедуру, які напряду стосуються питання розбудови електронного врядування у контексті надання публічних електронних послуг в Україні слід виокремити такі: а) прирівнює електронну форму адміністративного акта до письмової; у електронній формі адміністративний акт оформлюється згідно вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг; нормами акту зафіксовано доведення до відома зацікавлених осіб про адміністративний акт із використанням електронної пошти чи інших інструментів телекомунікаційного зв'язку (ст. 70); б) автоматичний режим прийняття адміністративного акта (ст. 69), адже ці правила стосуються автоматичних адміністративних послуг, яких стає все більше.

При розробленні нових автоматичних публічних послуг варто зважати на вимоги Закону України «Про адміністративну процедуру» щодо відповідальності конкретного органу публічної влади за зміст актів, які прийняті в автоматичному режимі. Однак, в окремих випадках, ця правова вимога не є реалізованою належними чином [23].

Застосування положень Закону України «Про адміністративну процедуру», як слушно відмічає Н.Хлібороб [23], надає можливість не просто копіювати логіку паперового світу в електронні (цифрові) сервіси, проте розробляти інноваційні підходи. Відповідно, низка процедурних вимог може забезпечуватися через налагодження електронних взаємодій між публічними реєстрами, використання інформації, що розміщена в національних електронних інформаційних ресурсах, доступ до матеріалів адміністративної справи через «особистим кабінетам», системи автоматичних оповіщень тощо.

Варто відзначити про позитивні моменти в напрямі електронного врядування соціальної сфери, що обумовлені підтриманим в першому читанні ВРУ законопроект № 11377 стосовно Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, яка було розроблено Міністерством соціальної політики України.

Мова йде про спрощення та об'єднання даних у єдину базу даних до якої включено усі різновиди соціальної підтримки, що передбачає: 1) для громадян зручність, адже підтримка буде швидша, як у онлайн-режимі, так і за особистого звернення; 2) для фахівців система передбачає полегшення роботи, передусім через сучасні нові програми, що сприятиме більш ефективніше обслуговувати всіх, хто потребує такої допомоги. Ця реформа слугуватиме спрощенню доступу до підтримки, особливо для внутрішньо переміщених осіб та тих найбільш швидко потребує цієї допомоги, тим самим наближаючи Україну до зручного сучасного обслуговування [11].

Даний законопроект передбачає багатоступеневий захист щодо персональних даних та їх збереження в «хмарному» середовищі. Ухвалення законопроекту, першочергово, сприятиме розбудові Єдиної інформаційної системи соціальної сфери згідно наступних принципів: 1) стандартизації даних; 2) прозорості й підзвітності; 3) покращення якості соціальних послуг; 4) адаптація до європейських стандартів; 5) можливості моніторингу й оцінки; 6) співпраці з міжнародними партнерами.

Публічні консультації сприймаються як чинник активізації громадської участі й легітиматії діяльності органів публічної влади; спрямовані на підвищення відкритості та прозорості законодавчого процесу, що обумовлює зміцнення до нього довіри громадськості. Своєчасне інформування відносно запропонованих законодавчих змін, відчуття залучення із боку всіх учасників та довіра громадськості до законодавчого процесу зумовлює до підвищення рівня добровільного дотримання нових законодавчих ініціатив [21, с. 146].

20 червня 2024 року Верховна Рада України в другому читанні прийняла Закон України «Про публічні консультації» [16], який на законодавчому рівні врегульовує процедуру здійснення між суб'єктами владних повноважень та заінтересованими сторонами публічних консультацій щодо формування і впровадження державної, регіональної політики, підготовки проєктів програмних та стратегічних документів (концепцій, стратегій, планів заходів тощо), нормативно-правових актів.

Закон України «Про публічні консультації» визначає: по-перше, коло суб'єктів здійснення публічних консультацій та заінтересованих сторін; різні форми консультацій (адресні, електронні консультації та публічні обговорення); одночасно електронна форма є обов'язковою стосовно здійснення публічних консультацій до всіх проєктів актів; по-друге, створення та функціонування єдиної онлайн-платформи з проведення консультацій; по-третє, звітність суб'єктів реалізації публічних консультацій, що визначає неухильне надання інформації відносно врахування/відхилення пропозицій з фактажем ухваленого рішення; по-четверте, наслідки порушення регламентації проведення публічних консультацій або їх не проведення (зазначені порушення можуть стати мотивом для скасування акта або визнання його нечинним судом).

Варто відзначити й про той момент, що реалізація положень прийнятого законодавчого акту відбудеться через 12 місяців після припинення чи скасування режиму воєнного стану.

Важливим є визнаний потенціал електронного врядування щодо протидії корупції у публічному управлінні. Цей потенціал можна аналізувати як результат загального підвищення прозорості та дистанційованості онлайн-взаємодій між громадянами й чиновниками, що забезпечуються засобами електронного врядування. В даному аспекті протидію корупції вбачається можливим пояснити такими аспектами: 1) збільшення обсягу відкритої інформації (електронне врядування дає запобігти зловживанням владою й корупції, вдовольнити право людей знати й покращити довіру між владою і громадянами); б) контроль дискреційної роботи (електронний уряд знижує можливість публічних службовців інтерпретувати на власний розсуд закони, акцентуючи увагу до розкриття інформації і громадського контролю); в) зменшення можливостей відносно досягнення домовленостей віч-на-віч; г) розширення конкуренції [9, с. 8-9].

С.Парк та К.Кім аналізуючи зв'язок між електронним врядуванням й корупцією виявили, що перше зменшує другу. Загалом, держави з вищим рівнем розвитку електронного врядування, зазвичай мають нижчий рівень корупції. Впровадження електронного

врядування нівелює корупційні ризики ще більше, передусім, через спеціальні види ініціатив електронного врядування, у тому числі оприлюднення публічної інформації про закупівлі [27].

Поміж тим можна визначити низку недоліків, що мають негативний вплив на широкомасштабні перетворення як публічного управління, так й участі суспільства, зокрема: а) загроза щодо зведення електронної демократії до дискусії без реального впливу відносно прийняття рішень; б) на сьогодні національна система електронного врядування швидше сконцентрована на споживача, ніж на громадян, з позиції концепції нової державної служби, яка вимагає аби громадян адміністратори розглядали як громадян, а не тільки як клієнтів, виборців [9, с. 10].

23 червня 2022 року було схвалено стратегічно важливе для України рішення – надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Для нашої країни євроінтеграція зумовлює перетворення усіх сфер суспільного життя, зокрема й сфери цифровізації та подальшої розбудови електронного врядування.

Україні для успішного впровадження електронного врядування необхідно пройти складний і тривалий шлях наближення діючої системи публічного управління до існуючих європейських стандартів. Одночасно перехід від традиційного управління до електронного врядування має здійснюватися поступово та компонуватися певними змінами в розвитку суспільства, що буде сприяти його стабілізації і подальшому розвитку [20, с. 1156].

Виходячи з існуючих проблем розвитку електронного врядування та цифрового розвитку держави можна зазначити про наступні тенденції удосконалення механізмів електронного врядування в Україні в сфері:

- телекомунікаційних мереж (розвиток широкосмугового абонентського доступу та система телекомунікаційних мереж, що відповідає європейським стандартам, розвиток, модернізація та оптимізація структурних елементів телекомунікаційної інфраструктури);

- інфраструктури електронної комерції й онлайн-взаємодії суб'єктів бізнесу (положення регламенту e-IDAS, система електронної взаємодії, електронна торгівля і дорожня карта розвитку);

- цифрових навичок, електронного документообігу (модернізація інфраструктурного оснащення);

- цифрові освітні ресурси, єдині критерії оцінки стосовно якості електронних документів, відмежування доступу до інформації різними інструментами захисту [2, с. 24].

Основним напрямом долучення громадян до практичної площини електронного врядування є підвищення якості його суспільного життя. Для впровадження цього необхідним вважається створення відносно нових напрямків поведінки, які спрямовані на окремих територіях, урахування соціально-економічних інтересів різних груп громадян. Головним має стати створення відповідних умов, що б сприяли формуванню нових знань підвищення рівня публічного управління і формування інформаційного середовища, яке буде спрямоване на запити/потреби бізнесу та суспільства щодо отримання якісних і швидких публічних послуг, достовірних відомостей, а також розвиток соціально-економічної сфери й формування цифрової економіки.

У Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [15] визначено ряд заходів, які спрямовані на розбудову електронного врядування на регіональному рівні, зокрема мова йде про: надання послуг через онлайн-сервіси громадянам, які мешкають у населених пунктах, що розміщені на лінії розмежування; забезпечення цифровізації системи надання послуг в сфері соціального захисту; розвиток мереж доступу у всіх населених пунктах до високошвидкісного Інтернету; сприяння модернізації інфраструктури електронних комунікацій з метою мінімізації безпекових ризиків та забезпечення роботи електронних комунікаційних мереж незалежно від централізованого постачання електроенергії; забезпечення оприлюднення органами місцевого самоврядування, обласними державними (військовими) адміністраціями публічної інформації у формі відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних (data.gov.ua); підвищення рівня цифрової грамотності населення («Дія.

Освіта»); здійснення реінжинірингу публічних послуг; сприяння розбудові мережі ЦНАП і забезпечення якісного надання послуг суб'єктам звернення; створення умов щодо підвищення рівня підзвітності та прозорості органів державної влади, органів місцевого самоврядування усіх рівнів, залучення жителів, внутрішньо переміщених осіб до прийняття рішень, запровадження механізмів електронних публічних консультацій.

Постановою КМУ від 2 червня 2023 року № 556 [7] було затверджено Положення про веб-портал «Дія. Цифрова громада», у якому визначено мету, основні завдання та функціональні можливості, суб'єктів даного веб-порталу, інші питання щодо його функціонування. Метою веб-порталу «Дія. Цифрова громада» є надання місцевим державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування, а також іншим державним органам і приватним особам інформації, яка необхідна для планування та здійснення певних заходів, що спрямовані на цифровий розвиток, цифрову трансформацію, цифровізацію на регіональному та місцевому рівнях.

Отже, проаналізовані нормативно-правові акти спрямовані сприяти подальшому поглибленню цифровізації і розбудові електронного врядування на місцевому (регіональному) рівні, посиленню відкритості органів влади на місцях, слугуватимуть орієнтиром зближення й ефективної взаємодії між органами управління та громадянами, бізнесом на місцях.

Важливого значення електронне врядування набуває через прояв на регіональному рівні – шляхом підключення інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема таких як Інтернет та мобільні комп'ютери – до органів місцевого самоврядування, місцевих органів влади, як муніципалітетів – з метою надання суспільним сферам онлайн-послуг у відповідності до їх діяльності й предметів взаємовідносин, чим базується досягнення ефективності здійснення власних функцій керівних дій органами державної влади, що міцно співпрацюють із органами місцевого самоврядування, що і забезпечує підвищену прозорість та відбувається активна громадянська участь [3, с. 330].

Упроваджуючи електронне врядування, як на рівні держави так і в регіонах, доцільно застосовувати проектну діяльність, що впроваджує принципи та технології інформаційного суспільства в повсякденне життя громадян, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронних послуг органів публічної влади, розробки й впровадження новітніх технологій відносно долучення громадян до прийняття рішень [26, с. 54].

Варто зазначити й про такий напрям розвитку електронного врядування в Україні як оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних. Нині доступ до відкритих даних активно підтримується та розвивається міжнародними ініціативами й організаціями.

Доступ до інформації у формі відкритих даних характеризується такими ключовими ознаками: а) надає кожному право на доступ та наступне вільне використання відкритих даних, відповідно і як засіб контролю за органами влади та як ефективний спосіб відносно виявлення, запобігання корупції, а також участі громадськості щодо прийняття управлінських рішень; б) інформація у формі відкритих даних обумовлює підвищення ефективності діяльності публічної адміністрації, а також покращує якість публічних послуг електронного врядування [6, с. 64].

В Україні розвиток відкритих даних містить п'ять основних напрямків реалізації: підвищення доступності та якості відкритих даних; розвиток спроможності органів влади щодо публікації відкритих даних; посилення ролі відкритих даних стосовно реалізації державної політики; нормативно-правове забезпечення процесу розвитку відкритості даних; розвиток попиту та спроможності цільових аудиторій щодо використання даних [1, с. 10].

Загалом розвиток в Україні сфери відкритих даних потребує комплексного підходу, що акцентує увагу як на якості наборів даних, їх відповідності принципам і стандартам, так й меті збирання даних.

В цьому контексті вбачається доречним навести основні висновки аналізу нормативно-правових актів ЄС, що можуть стати актуальними для національного дискурсу розвитку сфери відкритих даних та подальшої євроінтеграції, зокрема: вільний і відкритий доступ до

даних (інформація повинна бути доступною для повторного використання безплатно або за мінімальну оплату, що тільки відображає витрати на розповсюдження); відкритий формат даних (машиночитаний формат оприлюднених даних має бути справді відкритим/доступним, а держава зобов'язана всі наявні документи зробити придатними для багаторазового використання, якщо доступ до них не є обмеженим); обмеження плати за повторне використання (умови повторного використання повинні окреслити обмеження щодо величини плати за доступ до інформації, її повторне застосування; плата має бути обґрунтована (ненадмірна) і не повинна перешкоджати розвитку нових послуг, продуктів); чітке визначення обмежень (встановлення чітких обмежень відносно захисту прав, інтересів третіх сторін, передусім таких як конфіденційність та безпека, право інтелектуальної власності); захист конфіденційної інформації (умови повинні гарантувати відповідний захист особистих даних і комерційної інформації у відповідності законодавства ЄС з питань, що стосуються захисту даних) [8, с. 40].

Варто сфокусувати увагу на створенні Міністерством цифрової трансформації України проекту розпорядження КМУ «Про затвердження Стратегії розвитку сфери відкритих даних України на 2025-2027 роки» [12].

Метою Стратегії визначено гармонізацію з європейськими стандартами та вимогами нормативно-правового регулювання, забезпечення підвищення ефективності владно-управлінських процесів через ухвалення рішень на основі відкритих даних і зміцнення інституційної спроможності формування та впровадження державної політики відкритих даних в Україні. Серед ключових завдань визначено визначення пріоритетних трендів розвитку державної політики сфери відкритих даних, адаптація вітчизняного законодавства до стандартів ЄС, підвищення якості, кількості наборів відкритих даних та поглиблення взаємодії усіх зацікавлених сторін.

Перспективними напрямками подальшого використання механізмів електронного врядування стосовно підзвітності та прозорості публічної влади в Україні визначено:

- формування та впровадження кращих зразків діючих стандартів електронного врядування й інноваційних практик, що сприятиме покращенню якості послуг, доступу для громадян до публічної інформації;
- підвищення прозорості та підзвітності органів публічної влади через застосування ними нових інформаційно-комунікаційних технологій;
- зміцнення ролі організацій громадянського суспільства відносно захисту прав і свобод, просування електронної демократії з метою забезпечення активної участі громадян у процесі прийняття рішень на місцевому та регіональному рівнях;
- постійне вдосконалення механізмів електронного врядування з урахуванням необхідних потреб регіонів України;
- сприяння інклюзивному діалогу щодо формування політики електронного врядування, що бере до уваги інтереси, потреби регіонів України;
- підвищення рівня довіри громадян до інститутів влади, прозорість роботи уряду та зниження рівня корупції в Україні [20, с. 1157-1158].

Висновки та перспективи подальших розвідок. На підставі аналізу запропоновано комплекс стратегічних напрямів розбудови електронного врядування в Україні, що включає: 1) захист інформації, що виступає гарантом ресурсної інформаційної системи як складової національної безпеки і є своєрідною основою довіри користувачів. У чинному законодавстві для усунення недоліків щодо захисту інформації доцільним вбачається розроблення законопроекту про доступ до інформації гарантуючи оперативну й ефективну процедуру перегляду рішень щодо обмеження доступу до інформації. Запропоновано використовувати передбачений законом механізм для балансування національної безпеки й суспільного інтересу в одержанні інформації, а розпорядникам інформації керуватися принципами пропорційності, легітимності та необхідності; 2) посилення кібербезпеки, що сприятиме убезпеченню кіберпростору щодо захисту прав, інтересів громадян, розвитку суспільства, сприятиме подальшій євроінтеграції; 3) унормування та конкретизація процесу розбудови електронного врядування через подальше розширення видів електронних публічних послуг «Дія»; 4) застосування

норм законодавчого акту про загальну адміністративну процедуру щодо сфери електронних публічних послуг як важливого засобу підвищення ефективності, оперативності, відкритості й доступності електронних публічних сервісів (розширення комплексних публічних послуг, створення засобів участі особи в адміністративній справі, використання автоматизованих режимів розгляду й вирішення адміністративного провадження); 5) тенденції спрощення й об'єднання даних в єдиній базі, що включає всі різновиди соціальної підтримки, подальша розбудова системи відповідно до принципів прозорості та підзвітності, покращення якості соціальних послуг, стандартизації даних, адаптації до європейських стандартів, можливості моніторингу та оцінки, співпраці з міжнародними партнерами; 6) підвищення відкритості та прозорості законодавчого процесу, зміцнення до нього довіри громадськості (прийняття Закону України «Про публічні консультації»), розширення форми участі громадян в управлінні справами; створення та функціонування єдиної онлайн-платформи щодо здійснення консультацій; обов'язковість електронної форми відносно здійснення публічних консультацій до всіх проєктів актів; 7) винятковість процедурного аспекту в електронній формі й високий рівень відкритості, що справляє позитивний ефект від проявів корупції; 8) модернізація інфраструктури електронних комунікацій, забезпечення оприлюднення органами влади інформації в форматі відкритих даних, функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада», надання адміністративних (в сфері соціального захисту) послуг через онлайн-сервіси.

Визначено необхідність наближення діючої системи публічного управління до існуючих європейських стандартів. Відповідно, перехід до електронного врядування повинен здійснюватися поступово та компонуватися певними змінами в розвитку суспільства, що сприятиме подальшим напрямом розбудови в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Алексеева К. А., Грищенко І. М. Удосконалення процесу інформаційної відкритості органів публічної влади шляхом практичної реалізації концепції електронного урядування. Науковий вісник: Державне управління. № 3(5). 2020. С. 1- 13. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3\(5\)-9-21](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3(5)-9-21)
2. Антонова Л. В., Мохова Ю. Л. Удосконалення механізмів електронного урядування в Україні в умовах цифрових перетворень. «Public Administration and Regional Development». № 1. 2022. С. 10-29. DOI: [10.34132/pard2022.15.01](https://doi.org/10.34132/pard2022.15.01)
3. Білик О. О. Освітня галузь в Україні як пріоритет е-урядування і його удосконалення. Вісник ХНТУ. № 4(87). 2023. С. 326-333. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2023.4.40>
4. Болдуєв М. В., Болдуєва О. В., Ісіков С. М. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в публічному управлінні України. Економічний вісник. № 3. 2020. С. 118-125. <https://doi.org/10.33271/ebdut/71.118>
5. Бучковська О. Ю., Веремчук О. В. Електронне урядування як основа взаємодії держави та суспільства в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1600> DOI: [10.32702/2307-2156-2020.3.34](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.3.34)
6. Гетьман О. О., Кисла Ю. М. Аналіз удосконалення електронного урядування в контексті реформування державного управління. Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Progressive Methods and Tools». (November 6-8, 2022). Riga, Latvia. № 131. С. 61-64.
7. Деякі питання функціонування веб-порталу «Дія. Цифрова громада»: постанова Кабінет Міністрів України від 2 червня 2023 р. № 556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/556-2023-%D0%BF#Text>
8. Кабанов О., Олексюк Т. Аналітичний звіт щодо дослідження кращих практик і законодавства ЄС щодо стандартизації наборів даних високої цінності. 2024. 41 с.
9. Кормич Л. І., Кормич А. І. Вдосконалення публічного управління в Україні в контексті діджиталізації: теоретичний аспект. Актуальні проблеми політики. 2022. Вип. 69. С.5-12. DOI: <https://doi.org/10.32837/app.v0i69.1295>

10. Мінько О. Нормативно-правове регулювання забезпечення безпеки публічних інформаційних сервісів в Україні. *Law, State, Technology*. № 2. С. 30-34. 2024. doi: 10.32782/LST/2024-2-6
11. Парламент підтримав цифровізацію соціальної сфери: за основу прийнято законопроект про Єдину інформаційну систему соціальної сфери : офіц. вебпортал : Урядовий портал. Міністерство соціальної політики України. 30 жовтня 2024 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/parlament-pidtrymav-tsyfrovizatsiiu-sotsialnoi-sfery-za-osnovu-priyniato-zakonoproekt-pro-iedynu-informatsiinu-systemu-sotsialnoi-sfery>
12. Повідомлення про початок громадського обговорення проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку сфери відкритих даних України на 2025-2027 роки». Міністерство цифрової трансформації України. 14 серпня 2024 року. URL: <https://thedigital.gov.ua/regulations/povidomlennya-pro-pochatok-gromadskogo-obgovorennya-proyektu-rozporyadzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-zatverdzhennya-strategiyi-rozvitku-sferi-vidkritih-danih-ukrayini-na-20252027-roki>
13. Право на інформацію: міжнародні стандарти, практика ЄСПЛ та національне регулювання у воєнний час. Огляд правових підходів. Серія: Свобода слова і національна безпека. Київ: УНЦПД, 2022. 21 с.
14. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
15. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : постанова Кабінет Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
16. Про публічні консультації : Закон України від 20 червня 2024 року № 3841-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3841-20#Text>
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
18. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text>
19. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» : Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text>
20. Решетова Г. І. Електронне урядування як складова інформаційно-комунікаційної системи забезпечення сталого розвитку. «Public Administration and Regional Development». № 18. 2022. С. 1141-1162. DOI: 10.34132/pard2022.18.08
21. Романчук О. З., Бисага Ю. М., Берч В. В., Нечипорук Г. Ю., Чечерський В. І. Електронне урядування: конституційно-правове дослідження: Монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 196 с.
22. Старостін О. Ю. Забезпечення інформаційної безпеки як складової національної безпеки України. Вісник кримінологічної асоціації України. № 1(31). 2024. С.466-474. DOI: <https://doi.org/10.32631/vsa.2024.1.40>
23. Хлібороб Н. Чи діють правила адміністративної процедури у сфері електронних публічних послуг? UPLAN. 24.06.2024. URL: <https://uplan.org.ua/analytics/chy-diiut-pravyula-administrativnoi-protsedury-u-sferi-elektronnykh-publichnykh-posluh/>
24. Цибульник Н. Ю. Сучасний погляд на проблеми адміністративно-правового регулювання сектору безпеки України. Юридичний науковий електронний журнал. № 11. 2023. С. 424-428. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/103>
25. Чечель А., Ангелін М. Стратегічні цифрові технології у публічному секторі України. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. Вип. 9. 2024. С. 176-185. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-9-176-185>
26. Юсіфбейлі Р. Стратегічні напрями розвитку електронного урядування в Україні. Публічне управління та митне адміністрування. № 2 (29). 2021. С. 49-55. DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2021-2.8>

27. Chorna, Olga, et al. Anti-Crisis regulation of enterprises through digital management. *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.*, 2023, 8.5: 90.

28. Radchenko, Oleksandr, et al. (ed.). *National security drivers of Ukraine: information technology, strategic communication, and legitimacy*. Springer Nature, 2023.

29. Park C. H., Kim K. E-government as an anti-corruption tool: Panel data analysis across countries. *International Review of Administrative Sciences*. № 86(4). 2020. pp. 691-707. doi: 10.1177/0020852318822055.

30. Semenets-Orlova, I., et al. Distance learning technologies and innovations in education for sustainable development. *Stud. Appl. Econ*, 2021, 39.5.

31. Shmalenko, Iuliia; Yeftieni, Natalia; Semenets-Orlova, Inna. Impact of social media influencers on public policy and political discourse. In: *International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021)*. Atlantis Press, 2021. p. 88-93.

